УДК 349.3

Гоц-Яковлєва О. В.
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, кандидат юридичних наук, доцент

СТРОКИ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Час завжди був і залишається важливим фактором у правовому регулюванні суспільних відносин. Вдосконалення системи соціального забезпечення супроводжується появою все більшої кількості норм, що регламентують різноманітні аспекти часу. Реформування законодавства потребує наукового підґрунтя цих перетворень. Тому останнім часом все більше уваги приділяється дослідженню фактору часу, який відіграє значну роль у регулюванні відносин у сфері соціального забезпечення, оскільки суб'єктивні права і обов'язки учасників цих відносин завжди існують у часі. Додаткової актуальності дослідженню часового аспекту додає те, що багато юридичних фактів та їх складів, які є підставами виникнення, зміни та припинення правовідносин з соціального забезпечення, пов'язані з певним виміром часу (страховий стаж, пенсійний вік, період, на який призначається субсидія тощо).

Оскільки сам час врегулювати не можливо, нормотворчі та правозастосовні органи оперують такими категоріями як строк, термін, період, момент. До того ж поняття «час» є більш філософським, а вже «строк» – правовим. Цей правовий інститут відіграє важливу роль у регулюванні суспільних відносин і без нього не обходиться жодна галузь права. Строки як правова категорія особливо ретельно досліджувалися в рамках теорії права, цивільного, сімейного, трудового та процесуального права. Їх правова природа висвітлювалась у дисертаціях, наукових статтях та навчальній літературі. Отримані результати й використовуються при дослідженні строків у праві соціального забезпечення. Термін «строки» використовується й нормотворчим органом при прийнятті

правових актів у соціальній сфері, але, на жаль, на даний час, за деякими виключеннями, проблематиці строків присвячено замало уваги українських вчених у галузі права соціального забезпечення.

До фактів, що мають юридичне значення для права соціального забезпечення, поряд з іншими належать і строки. Як зазначено у тлумачних словниках, строк – це, по-перше, «установлений, визначений для кого-, чого-небудь відрізок часу», по-друге, «установлений, призначений час, момент» [1; с. 785]. Слід відмітити, що визначення строку як відрізка часу дозволяє виявити природу співвідношення часу й строку, як співвідношення між загальним (плин часу) й окремим (плин строку), між об'єктивним (плин часу) й суб'єктивним (вплив волі людей на плин певного строку). Також треба мати на увазі, що дослідження такої правової категорії як «строк» слід досліджувати лише з позицій юридичної підстави. Бо в тих випадках, коли зі строком не пов'язується настання юридичних наслідків, він не схильний до правового впливу і не може бути предметом вивчення юридичної науки.

При цьому поняття «строк» отримує різний зміст: в одному випадку строками, закладеними до механізму розрахунку розміру матеріального надання визначається обсяг виплат і соціальних послуг, що надаються, а в іншому - строками, які є одними з найпоширеніших підстав класифікації, регламентується існування правовідносин з соціального забезпечення у часі.

На жаль, в юридичній літературі не існує однозначного визначення цього поняття. Деякі вчені визначають строк як юридичний факт, який породжує, змінює або припиняє чи конкретні суб'єктивні права та обов'язки, чи право на їх захист [2; с. 27]. Інші зазначають, що строк – це закріплена в законі, підзаконних, локальних нормативних правових актах, договорах і угодах суб'єктів юридична модель об'єктивно існуючого часу, що застосовується в правовому регулюванні суспільних відносин [3; с. 14]. Є також думка, що строк – це результат опосереднення в нормах права астрономічного часу, порядку його обчислення, фіксації, що є, по-перше, підставою виникнення, зміни та припинення правовідносин, по-друге, спеціальною часовою формою їх існування і, по-третє, приписом суб'єктам права вчинити конкретну дію [4; с. 125]. Але більшість вчених, все ж таки, визначають строк як певний проміжок часу, з настанням, плином або припиненням якого настають ті чи інші юридичні наслідки. Так, Жигалкин П. І. вважав,

що це відрізок часу (період, момент), який визначається законом чи, у відповідності з вимогами закону, вольовими діями людей, із закінченням або настанням якого норми права пов'язують певні юридичні наслідки [5; с. 6]; Кейна К. В. визначав строк як певний момент або відрізок (період) часу, встановлений законом або відповідно до закону вольовими діями людей, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення правовідносин або окремих суб'єктивних прав і обов'язків, визначають їх обсяг, зміст і межі існування в часі відповідно до цілей і завдань держави [6; с. 8]; Луць В.В. дав більш загальне визначення строку як періоду або моменту часу, з настанням або закінченням якого пов'язані певна подія або дія (бездіяльність), що мають юридичне значення [7; с. 21]; Шилохвост О.Ю. уточнює, що це проміжок часу, протягом якого здійснюються і захищаються права і виконуються обов'язки, чи момент часу, з настанням якого пов'язані виникнення, зміна і припинення прав і обов'язків [8; с. 14]. Наведені дефініції не є вичерпними. Але й із цих прикладів видно, що серед вчених немає однакового розуміння правової природи строків.

Поставлені питання носять здебільшого оглядовий характер та мають на меті постановку завдань для проведення подальших, більш ґрунтовних, досліджень даної теми, які доцільно зосередити навколо строків як юридичних фактів у праві соціального забезпечення.

Література:

1.Строк // Словник української мови: в 11 т. – К., 1998. - Т. 9. - Стор. 785.

2.Вишневецька С. В. Строки в трудовому праві / С. В. Вишневецька – Чернівці : Рута, 1996. – С. 27.

3.Комков С. А. Сроки в трудовом праве Российской Федерации : автореф. дисс. канд. юрид. наук / С. А. Комков – Томск, 2004. – 28 с.

4.Современное трудовое право / под ред. В. М. Лебедева. – М.: Статут, 2007. – С. 257.

5.Жигалкин П. И. Правовое регулирование сроков в трудовых отношениях : автореф. дис. канд. юрид. наук / П. И. Жигалкин – Х., 1974. – С. 6.

6.Кейна К. В. Правовое регулирование сроков заключения, действия и расторжения трудового договора: автореф. дисс. канд. юрид. наук / К. В. Кейна. – Л., 1978. – С. 8.

7.Луць В. В. Строки в цивільних правовідносинах: конспект лекцій із спецкурсу / В. В. Луць – Львів : Вид.-во Львів. держ. ун-ту, 1992. – С. 21.

8.Шилохвост О. Сроки в Гражданском кодексе Российской Федерации / О. Шилохвост // Российская юстиция. –1995. – № 11. – С. 14.